

XV. FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA

Kolozsvár, 2010. március 25-26.

VIDÉKI ÖRÖKSÉG MEGŐRZÉSE – DUNASZENTGYÖRGYI REFORMÁTUS TEMPLOM

HORVÁTH Magdolna

Abstract

There are several sponsorships to preserve heritage on the countryside. Aims of these sponsorships are to sustain, reconstruct, modernize cultural heritage in the villages of the countryside. Among these the objective is the improvement of the stage of the environment and the view of the village, the preservation and renewal of natural and cultural heritage and local identity and with these making the villages more attractive. The sponsorship can be used for the improvement of locally or nationally protected built structures and infrastructure. The Calvinistic congregation of Dunaszentgyörgy competed in 2008 for the reconstruction of the Calvinistic church standing in the center of the village and its environment.

Keywords:

competition, history, structural analysis, reinforcement, reconstruction

Összefoglalás

A vidéki örökség megőrzéséhez támogatások vehetők igénybe. A támogatás célja a vidéki térség településeinek kulturális örökség fenntartása, helyreállítása, korszerűsítése, ezen belül a településkép és a környezet állapotának javítása, az épített, természeti és kulturális örökség és helyi identitás megőrzése, megújítása, és ez által a települések vonzerejének növelése. Mivel a támogatás helyi vagy országos védelem alatt álló építményekre továbbá kisléptékű infrastruktúra – fejlesztésre szolgál. A Dunaszentgyörgyi Református Egyházközség a település központjában álló református templom felújítására és a templom környezetének rendezésére pályázott 2008-ban.

Kulcsszavak:

pályázat, történet, szerkezeti vizsgálat, megerősítés, felújítás

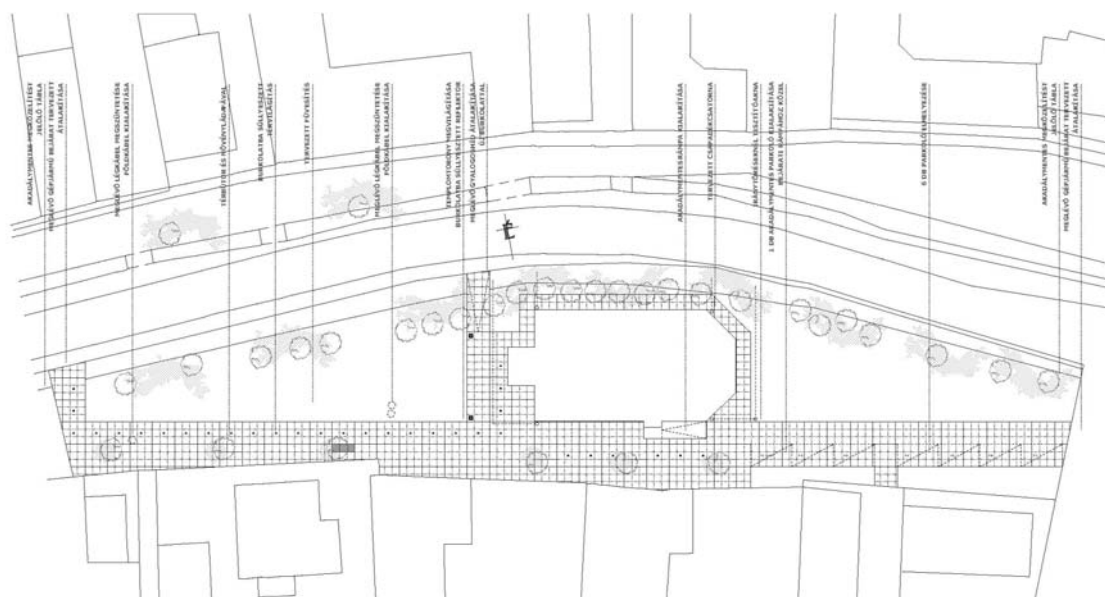
1. Bevezetés

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó, a vidéki örökség megőrzéséhez támogatások vehetők igénybe (138/2008. (X.18.) FVM rendelet – továbbiakban támogatási rendelet). A támogatás célja a vidéki térség településeinek kulturális örökség fenntartása, helyreállítása, korszerűsítése, ezen belül a településkép és a környezet állapotának javítása, az épített, természeti és kulturális örökség és helyi identitás megőrzése, megújítása, és ez által a települések vonzerejének növelése. Ezen a pályázaton indult a Dunaszentgyörgyi Református Egyházközség a település központjában álló református templom felújítási terveivel és a templom környezetének rendezésével.

2. A támogatási rendelet, pályázat

A támogatás igénybevételeinek egyik feltétele, hogy támogatásra nonprofit szervezet (közhasznú szervezet, egyház ...) jogosult. A támogatás helyi vagy országos védelem alatt álló építményekre továbbá kisléptékű infrastruktúra – fejlesztésre szolgál. A támogatás igénybe vehető: helyi vagy országos véde-

lem alatt álló építmények külső felújítására; az épület vagy épületrész belső felújítására, korszerűsítésére; az építmény rendszeres látogathatóságának biztosítása esetén, az épület közvetlen megközelítését szolgáló gyalogutak, parkoló kialakítására; a kapcsolódó zöld felületeinek rendezésére, létrehozására, felújítására, a természeti és történelmi látnivalók közvetlen környezetének rehabilitációjára. A támogatás nem vehető igénybe pl.: a Világörökségi Listára felvett helyszíni létesítmények felújítására, korszerűsítésére; önálló települési alpinfrastruktúra – fejlesztésre, (pl. külön utak, járdák...); ingatlan – nyilvántartásban kastély, vár megnevezésű ingatlan felújítására, korszerűsítésére. A támogatás mértéke az összes elszámolható kiadás 100%-a, a támogatás összege nem haladhatja meg a 200 000 eurónak megfelelő forintot.

1. ábra. A Dunaszentgyörgyi református templom és környéke – helyszínrajz

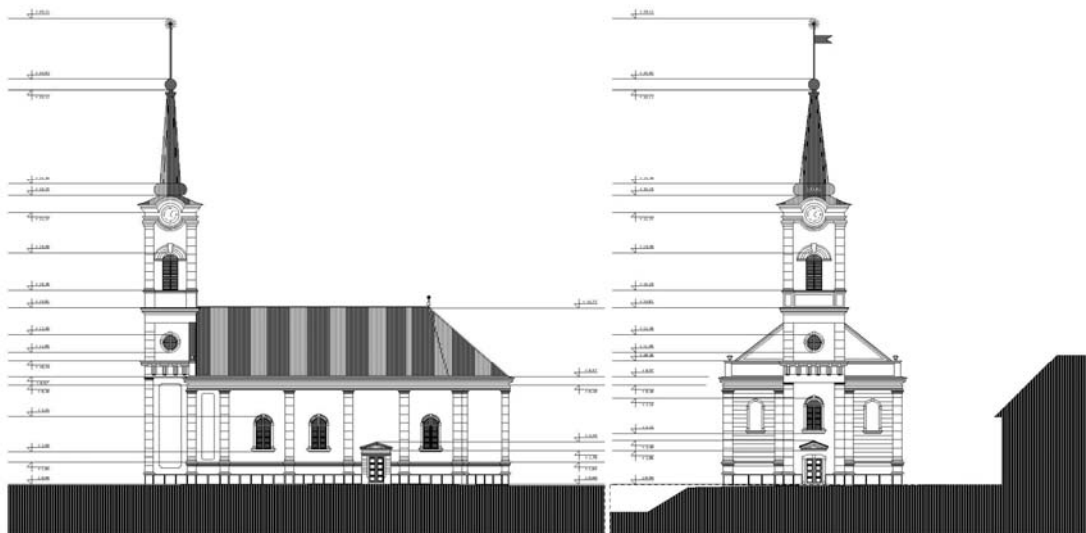
3. Dunaszentgyörgy

Dunaszentgyörgy község Magyarországon, Tolna megyében a Duna jobb partján, a Dunamenti-síkságnak a Dunántúltra átnyúló részén, a Tolnai - Sárköz és a Dél - Mezőföld találkozásánál, Pakstól 10 km-re délre, Szekszárdtól 25 km-re északra fekszik. A történelem folyamán, többféle néven említik a települést: Tolnaszentgyörgy, Magyarszentgyörgy, Rácszentgyörgy. Dunaszentgyörgy. A község az őskortól lakott hely. Eredetileg a tihanyi apátság tulajdona volt a település, majd átkerült a fehérvári káptalan tulajdonába. A 15-16. században rácok is éltek ezen a vidéken. A törökök távoztása után sokáig néptelen volt a falu. 1718-ban a Felvidékről, Nyitra, Bars, Gömör megyéből református magyarok települtek be. A falut a betelepülő 22 kismemesi család építette újra, templomot és iskolát is építettek magunknak. A XVIII. században ez volt az egyetlen nemesi település Tolna megyében.

4. Dunaszentgyörgyi református templom - történet

Dunaszentgyörgy különleges településnek számított, mivel igen magas volt a zömében református kismemesek aránya a településen, már a XVIII. sz. elején állt itt a református templom. A mai templom a

régi átépítésével 1889-re készült el. Az épület egyhajós, egy középső homlokzati tornyos későbarokk templom. A téglalap alakú hajót a toronytest alatti előtérből közelíthetjük meg. A hajó DK-i vége oktagonális lezárású. A tornyot barokk toronysisak, a hajót pedig műpalafedéssel készült nyeregterítő fedi, a toronynál oromfalas, a másik végén 45 fokos törésekkel kontyolt kialakítással.

2. ábra. A Dunaszentgyörgyi református templom – homlokzatok

A református templomok a vallási előírásoknak megfelelően puritánok. Döntő többségük csak a Türle-mi rendelet (1781) után épülhetett fel. A díszítés a szószékre, a papi padra, az Úrasztalra, esetleg a be-járatí ajtó faragásaira koncentrálódik. Az épületek külső megjelenése általában a legredukáltabb késő-barokk formavilágát idézi. Hagymasisakos tornyú templomhoz félköríves, vagy sokszögzáródású hajó társul. A templomok leggyakrabban síkmennyezetesek. A XIX. század végén megfigyelhetővé vált, hogy a templomokban is a polgári ízlésnek megfelelő apróbb díszítések terjedtek el.

5. Dunaszentgyörgyi református templom – szerkezeti vizsgálat

Az épület szerkezeti magva 1781-83-ig épült. 1786-ban az ÉNY-i oromfalas főhomlokzat elé egy kö-zépső tornyot építettek későbarokk stílusban. A templomhajót 1889-90-ben megmagasították, új tető-szerkezet és fedés készült. Valószínűleg ugyanebben az időszakban a hajó mindkét végébe öntöttvas oszlopokon álló karzatot építettek be. A templom ekkor nyerte el jelenlegi építészeti és szerkezeti kial-akítását. 1905-ben készült el az új toronysisak, ma is jó állapotban lévő vörösréz lemezborítással. 1930-ban kisebb javításokat eszközöltek a templomtérben. 1993-ban a teljes külső homlokzatot felújít-ották, majd széles épületkörüli járdát készítettek. 1999-ben a zárófödém károsodásait vizsgálták, majd helyreállították. Az épület alapjai minden bizonnyal téglavagy terméskő sávalapok. A templom főfalai nagyméretű téglából épültek, 92 cm + vakolat vastagsággal, kívül és belül is, kis kiugrású lizénákkal. A templomhajó előtti előteret téglából épült csehboltozat fedi. A templomhajó zárófödéme csapos – gerendás fáfödém volt. A födém az 1999-es vizsgálatkor (szemrevételezés és feltárás) deformációt mutatott. A lehajlás meghaladta a 10-20 centimétert. A fedélszék három állószékes, dupla mellszorító.

Valószínűleg a XIX. század végén épült szerkezet.

6. Dunaszentgyörgyi református templom – helyreállítások, védelem (1999)

A templomhajó feletti födém súlyos életveszélyes állapotú volt. A teljesen tönkrement gerendavégek miatt a födém a tetőszerkezetet terhelte. A 2001-es kivitelezési munkálatokkal – teljes födémcsere – egyidejűleg zajlott az épület műemléki védettség alá helyezésének eljárása. Figyelni kellett az épület műemléki értékeire: a belső térben lévő födém alatti párkányzatra, a födém alsó síkján lévő gazdag stukkódíszítésre. A fedélszék károsodott sárgerendáit, és egyes sérült elemeit kicserélték. Mielőbbi intézkedést igényelne még a templom képzőművészeti értékeinek védelme (orgona, szószék, padok, mőzes-szék...).

7. Dunaszentgyörgyi református templom – építészeti tervpályázat (2008)

A 2008-ban beadott pályázat egyik fő célja az épület felújítása és környezetének rendezése. A felújítás legfontosabb feladata, hogy az épületen a talajpára elleni szigetelést el kell végezni a templom későbbi jelentősebb állagromlását elkerülve. Az utóbbi években készült járda és az épületkörüli felszíni vízelvezetési munkák nem oldották meg az épület körüli csapadékvíz elvezetést. A pályázati tervének része a felmenő falazatok talajnedvesség elleni szigetelésének elkészítése, falvágó láncfűrészeléses technológiával, műanyag lemezszigeteléssel. Ez a technológia a hagyományos 3-4 sor téglavastagságnyi alapfalbontásos utólagos falszigetelésnek felel meg csak itt a falvágó láncfűrészgépnek köszönhetően 1,5 cm-es vágat elegendő az új szigetelés beépítéséhez. Vizsgálatok: a meglévő templom épület vizsgálata - kárfelmérési dokumentáció, helyszín vizsgálat – közlekedés, forgalmi viszonyok, zöldfelület – és burkolt felületek (templomkert kialakítása), parkoló, akadálymentesítés. Tervezési koncepció: egy tengelyre felfűzött közlekedési - és a burkolt felületek, zöldfelület egységesítése, védett templomkert, promenád kialakítása.

Irodalom

[1] 138/2008. (X. 18.) FVM rendelet

[2] *A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal 120/2008. (X.18.) számú közleménye az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó, a vidéki örökség megőrzéséhez támogatások részletes feltételei*

[3] *A Dunaszentgyörgyi református templom története*, Palcsó László református lelkész, Paks, 1934.

Horváth Magdolna, okleveles építész, egyetemi tanársegéd, operatív szakfelelős, DLA hallgató
Munkahely: Pécsi Tudományegyetem, Pollack Mihály Műszaki Kar, Épületszerkezettan Tanszék
Cím: H-7624, Magyarország, Pécs, Boszorkány út 2.
Telefon: +36 (72) 503-650 / 3810,
Fax: +36 (72) 503-650 / 3815
E-mail: horvathm@pmmk.pte.hu